

Nieuwjaarsontmoeting 7 januari 2012

Zusters en broeders,

Het was op kerstavond dat in de geboortekerk in Bethlehem Armeense en Orthodoxe priesters elkaar met stokken en knuppels te lijf gingen. De politie moest eraan te pas komen teneinde deze pijnlijke en onzinnige vertoning te beëindigen. Ze betichtten elkaar ervan grenzen te overschrijden en gedeelten van elkaars territorium te annexeren. Over grensoverschrijdend gedrag ging ook het rapport van de commissie Deetman, over het seksueel misbruik. Meer dan een kerkelijk probleem alleen betreft het hier een maatschappelijke kwestie, waarbij we ons bewust worden van onze verantwoordelijkheid die we jegens elkaar hebben om elkaars levensruimte te respecteren, vooral die van kinderen, jongeren en andere zwakke medemensen. Maar dat dit soort misbruik ook in een kerkelijke context op zo'n grote schaal mogelijk is geweest, tart onze verbeelding. Zoals ook vechtende priesters kortsluiting veroorzaken in ons hoofd.

Het is logisch dat de kerk haar geloofwaardigheid verliest, zal men zeggen. En uit onderzoek van het sociaal cultureel planbureau blijkt dat dat inderdaad ook het geval is: de kerk bengelt met een uitslag van ongeveer 25 % op het punt van geloofwaardigheid aan het staartje van de rij van maatschappelijke instituten, waartoe ook de politiek, de vakbonden, het onderwijs, de pers, en dergelijke behoren.

Maar dat verlies aan geloofwaardigheid is zo groot, dat er misschien ook nog meer aan de hand is dan het wangedrag van een aantal kerkelijke werkers. Misbruik heeft alles met macht te maken. De macht van het bovenmenselijk aureool waarmee de kerk zich graag bekleed ziet, doet haar de das om. De kerk mist nederigheid en is daarom niet geloofwaardig. Nederigheid om de eigen kwetsbaarheid te erkennen en ervan te getuigen dat ook ons geloof een kwetsbaar gebeuren is.

“We zijn allemaal pelgrims, zoekers naar de waarheid. In Christus geloven betekent niet dat we de waarheid in ons bezit hebben, maar dat we ons overgeven aan hem die de waarheid is, en op weg gaan naar zijn volledige openbaring. (...)Het grote en verrassend nieuwe is en blijft de Jezus het licht van God doorgeeft door een heel eenvoudig leven. Het goddelijke leven maakt hem nog menselijker.” Aldus frère Alois in de Nieuwsbrief van de gemeenschap van Taizé - 2012. En hij voegt eraan toe: “Jezus was geen groot asceet”, maar wel een arme...vooral een arme Messias die, op het kruis, niets anders overbleef dan het zwijgen van God te delen met alle lijdenden.

Epifanie is het feest van de Openbaring van Jezus als de gestalte van Gods mildheid en trouw, zoals we Paulus hebben nagezongen. Op het feest van Epifanie wordt ons in het evangelie van Matteüs het verhaal van de pelgrimerende koningen aangereikt die ook op zoek zijn naar waarheid. De kwetsbaarheid van een pasgeboren kind doet hen door de knieën gaan en het respect voor dit kind maakt in hen een vrijheid los waardoor het mogelijk wordt dat ze langs nieuwe paden hun levensweg verder zullen gaan. Op een demonstratieve wijze stellen ze de arrogantie en de hebberigheid van koning Herodes ter discussie.

De demonstrant werd door Time-magazine uitgeroepen tot ‘persoon van het jaar 2011’. Demonstranten hebben dan ook van zich laten horen en maakten dat een aantal waarheden aan het schuiven gingen. 2011 bracht ons een nieuwe aflevering in het misbruikschandaal

dat door klokkenluiders aan de orde gesteld werd. 2011 is het jaar van de 'Arabische lente' waarbij grote groepen gewone burgers met wisselend succes de strijd voert voor meer vrijheid. Het is het jaar van de financiële crisis die de hebberigheid van het westen en de kwetsbaarheid van de westerse economieën bloot legt. Verder is het ook het jaar van de nucleaire ramp in Japan waardoor opnieuw ernstige vragen worden gesteld bij de atoomenergie. 2011 bracht ons de Eurocrisis die vragen stelt bij de haalbaarheid van het project van de Europese eenwording. 2011 bracht ons eveneens de occupy-beweging die op geheel eigen ongeordende wijze oproept tot een moreel réveil. "Wedijver, afgescheidenheid en commercialisering, zij zijn het grote vergif in de wereld. Ze hebben de wereld ontzield en aan de rand van de afgrond gebracht. Daarom heeft de mensheid (...) een diep spiritueel probleem: we weten niet wie we zijn (...)" (Ronald Jan Heijn, - www.wereldopdrift.nl - Trouw 29.12.2011)

Er klonken trouwens ook in 2011 kerkelijke stemmen die eenzelfde boodschap brachten. Zo stelde de Internationale Vredesconvocatie van de Wereldraad, bijeen in mei 2011 in Kingston, Jamaica. De wereldwijde vergadering van Christenen was het erover eens dat we toe zijn aan een ecologische en sociale heroriëntering van de wereldeconomie als voorwaarde voor een vredevol samenleven. 'Gemeenschap' is daarvoor de sleutel. Want 'wedijver en de jaloezie, scheppen een vijandige en wantrouwige wereld' (aldus de Occupy-demonstrant). We hebben 'gemeenschap' nodig, verbondenheid, solidariteit; samen optrekken als pelgrims dus.

Het kind van Bethlehem biedt ons 'gemeenschap' aan. Dit goddelijk kind *is* God eigen gemeenschap met mensen. In die gemeenschap ontdekken we ook elkaar als medemensen en naasten. Jezus is ook over grenzen gegaan, in diezelfde zin als de koningen weigerden de grenzen te accepteren die door Herodes gesteld werden. Jezus overschrijdt geen grenzen om mensen voor zich op te eisen maar hij doorbreekt ze en bevrijdt mensen uit de klauwen van machthebbers. Jezus reikt mensen de hand en sticht gemeenschap. Jezus is de geschiedenis geworden Naam van God: 'Ik zal er zijn voor jou, voor jullie'. Door zijn leven en optreden ontdekken mensen diezelfde naam als de ziel van hun bestaan en de adem die hen tot leven brengt. En ook de kerk heeft niets anders om aan te bieden aan de wereld, aan de mensen dan die naam: 'de kerk zal er zijn voor jullie' opdat je het respect, het geluk, de vrede zou vinden die je als mens toekomt. En als de geloofwaardigheid van de kerk in het geding is, dan is het omdat er iets mis is met het beleven van deze roeping.

De kerk is er om namens God aan de mensen 'gemeenschap' aan te bieden. Gemeenschap: dat is toegewijd worden aan het welzijn van anderen en de zorg die anderen aan jou besteden dankbaar aanvaarden. Gemeenschap is naar elkaar toegewend worden en daarin de hand van de Allerhoogste mogen vermoeden. "Ter ere van God is het", zegt Paulus, "dat Jezus u aanvaard heeft, aanvaard dan ook elkaar als je God eer wil brengen." Want dat mensen het wagen met elkaar, en nog meer dat ze soms hun leven wagen voor elkaar....dat is de eer van God. Mensen die verzoening en vrede, eenheid vinden met en onder elkaar: dat is Gods droom.

De Occupy-beweging heeft wellicht gelijk als ze de crisis in onze wereld – die gaat van misbruik tot ecologische, economische en sociale problematiek - benoemen als een omvattend spiritueel probleem. De vredesconvocatie heeft het wellicht juist gezien als ze wijst op een crisis van de menselijke ziel. Het evangelie heeft een antwoord op die crisis en

dat antwoord wordt Paulus verwoordt: aanvaard elkaar zoals Christus u aanvaard heeft! Met andere woorden: 'aanvaardt elkaar als leden van één gemeenschap, zoals Christus ons in zijn gemeenschap heeft opgenomen'(zoals de Willibrordvertaling luidt). Wat de kerk als boodschap aan de wereld te brengen heeft is dat ze 'gemeenschap' is. Die kunst van het gemeenschap zijn leren we als we samengeroepen worden aan deze tafel van breken en delen. Gelovigen zijn pelgrims en zoekers zoals alle andere mensen. Gelovigen weten niet meer dan anderen, ze zijn even kwetsbaar als anderen, ze zijn even bang als anderen, ze voelen zich even bedreigd, ervaren evenzeer de neiging tot het kwaad in hun hart als anderen, enz. ...maar we leren hier aan deze tafel de kunst om elkaar te aanvaarden, ons te verzoenen met elkaar en daardoor gemeenschap te stichten...dat is kerk en zo is kerk het alternatief waarnaar de wereld in al zijn wanhoop zo naar op zoek is...Wie wil bouwen aan de geloofwaardigheid van de kerk zal het in die hoek moeten zoeken, aldus het besluit van Paulus in zijn Romeinenbrief.

Oud-katholieken hebben op dit punt een eigen verantwoordelijkheid binnen de grote kerk. Wij verstaan toch de kunst van kerk-van-onderop te zijn waarin met iedereen en op iedereen gerekend wordt? We zijn toch een kerk van meedoen waarbij de betrokkenheid van iedere gelovige van belang is. Gewoon omdat dat ieder mens voor God van belang is. Misschien hebben wij wel specifieke kansen om te tonen dat kerk niet op de eerste plaats een bureaucratische structuur hoeft te zijn, die de gelovigen van dienst is bij het vervullen van de individuele religieuze behoeften. Want dat is kerk niet: kerk is geen winkel waar men de middelen vindt waarmee men de religieuze behoeften kan bevredigen...kerk is verzoening tussen mensen en verbondenheid. Kerk, dat is de nederigheid om het zelf niet in handen te willen hebben maar gewoon maar met God mee willen doen...

Het klinkt hoog en het is de kunst het hoge ideaal te vertalen in haalbare en realistische perspectieven voor onze parochies en onze bisdommen. En dat gebeurt ook, niet alleen door het Collegiaal Bestuur en de bisschoppen, maar ook door u allen die zich met hart en ziel inzetten voor deze roeping. Meer en meer openen onze parochies zich voor een brede variëteit aan gelovigen die heel vaak een nieuwe kerkelijke thuis vinden waar ze hun geloof opnieuw met begeestering beleven. Dat is dank zij u allen. Er is grote waardering voor de betrokkenheid op elkaar die onze parochies kenmerkt. Dat is dank zij uw toewijding aan elkaar. Degenen die ons een beetje kennen die hebben grote waardering voor onze openheid op het punt van levensvragen van mensen zonder dat we daarbij in een liberale vrijzinnigheid zouden vervallen. Dat is dank zij uw pogen om ook als gelovige met beide benen in de wereld te staan. U bent het die ingaat op onze initiatieven voor verdieping en toerusting en zo bouwt u aan een stevige spirituele basis voor uzelf en voor onze kerk. Natuurlijk delen ook wij in de crisis die de kerk in het algemeen treft, dat kan niet anders, maar die maakt ons niet wanhopig want het wordt ons gegeven een spoor te zien dat een uitweg biedt uit de crisis. Het is ons geluk dat we daarmee de kerk van dienst mogen zijn. Niet dat we onfeilbaar zouden zijn, dat zijn we niet en dat is geen enkele christen, maar het is alleen de naam van God 'Ik zal er zijn voor jullie' die onfeilbaar de weg naar vriendschap en vrede wijst...

Dat we met die Naam gezegend mogen worden in het nieuwe jaar.

Zalig Nieuwjaar!

+ Joris Vercammen